

SOWELL

Szociális párbeszéd a jóléti szolgáltatások terén

Foglalkoztatási kapcsolatok, munkaerőpiac és szociális szereplők az ápolási szolgáltatásokban

Mgr. Pavol Bors

Marta Kahancová, PhD.

Összefoglaló

A jelentésben megvilágítjuk, hogyan érintette az elmúlt évtizedben a magyarországi ápolási szolgáltatásokat egyrészt a szolgáltatások iránt növekvő kereslet, másrészt azok a megszorító intézkedések, amelyeket a 2008-ban kezdődő gazdasági válság nyomán vezettek be. A vizsgálat az általános gondozási szolgáltatások két ágazatára összpontosít: a **0-5 éves gyermekek kora gyermekkori nevelésére és gondozására (ECEC)**, valamint az **idősek számára nyújtott hosszú távú szociális és egészségügyi szolgáltatásokra (tartós ápolás-gondozás, LTC)**.

A jelentés a [SOWELL](#) projekt része, amely **Magyarországon az országos és a helyi szintű ápolási szolgáltatásokat, mint a szolidaritás és a munkaerő-piaci koordináció szociális párbeszédrel történő kiépítésének új színterét** vizsgálja a foglalkoztatási kapcsolatok szemszögéből. A kérdés vizsgálatát egyrészt az ápolási szolgáltatások iránti növekvő kereslet, másrészt a 2008-2009 óta az ápolási szolgáltatások biztosításában a közfinanszírozás egyre növekvő költségvetési megszorítása indokolja. Ebben az összefüggésben négyes dilemma (vagy **kvadrilemmát**) azonosítottunk, amelyekkel az ápolási ágazat érintettjeinek szembe kell nézni. E négy kihívás a **szűkös közfinanszírozás, a minőségi szolgáltatások iránti igény, a szolgáltatásokhoz való hozzáférés javítására irányuló célkitűzések, és végül az ápolási szolgáltatások munkakörülményeinek javítása**. A jelentés a magyar ápolási ágazat fejlődését vizsgálja, tudomásul véve a kihívásokat, és elismerve a szociális partnerek és a szociális párbeszéd szerepét.

Az **elmúlt két évtizedben Magyarországon nőtt a foglalkoztatás, különösen az 50 év feletti korosztály körében. Ez a tendencia kimutatható az ECEC és az LTC ágazatokban is. Emellett mindkét ágazatban domináns a nők foglalkoztatása, és az ápoló- és gondozó személyzet professzionalizálódása. Az irányítás szempontjából az ECEC és az LTC ágazatokra külön jogszabályok, finanszírozás, hatásköri elosztás vonatkozik és eltérő az állami hatóságok feladata is. E megosztottság miatt még erősebben érezhető a két ágazat szociális szereplői és a politikai döntéshozók közötti együttműködés hiánya, és még nyilvánvalóbbá válik az ápolási szolgáltatások átfogó perspektívájának szükségessége.**

Az ápolási szolgáltatások többsége közfinanszírozású, a biztosított **források** azonban rendszeresen **a GDP 1%-a alatt maradnak**. A gondozási ágazat finanszírozását tovább bonyolítja a **szolgáltatók összetett struktúrája**: az ECEC-ben a választóvonalat a 3 év alatti gyermekek (szociális szolgáltatás, de a szolgáltató típusa miatt összetett a bölcsődék struktúrája) és a 3-6 éves gyermekek (óvoda, ami az iskolarendszer része) gondozása jelenti. Az LTC-t nem ismerik el különálló ágazatként, azt az egészségügyi és a szociális ellátás részének tekintik, de mindkét terület önálló struktúrával és irányítással rendelkezik, és nincs nemzeti szintű együttműködés.

Az **ellátás széttagoltsága megmutatkozik a szociális partnerek körében és a szociális párbeszéd feldarabolt jellegében** is. Széttagolt szakszervezeti struktúra mind az ECEC-, mind az LTC-ágazatban érezhető, bár az LTC-ágazatban nagyobb a széttagoltság. **A tartós munkaerőhiány és az alacsony bérek** miatt mindkét ágazatban megvan lehetőség a fejlesztésre és a szociális partnerek bevonására. A projekt megállapításai azonban azt mutatják, hogy egyrészt **fejletlen a politikai döntéshozók és a szakszervezetek közötti együttműködés**, másrészt **a kormány sem hajt végre reformokat a munkakörülmények javítása érdekében**. Kivételt képeznek az államilag finanszírozott otthon-ápolási szolgáltatások támogatására tett erőfeszítések. A központilag irányított szakmai intézkedések hiánya miatt a szociális szereplőknek csak decentralizált módon, helyi szinten van lehetőségük részt venni a kvadrilemma kihívásainak megoldásában és végrehajtásában.

Négy esetet elemeztünk részletesebben, amelyek egyben megvilágítják a négyes dilemma helyi szintű megoldásait. Az első esetben, a veszprémi önkormányzat közvetlenül támogatta az LTC területen a béremelést, ezzel megelőzte a kollektív tárgyalásokat és a szakszervezetek bevonását. A második esetben, Budapest főváros önkormányzata 2022-ben megállapodást kötött a szakszervezetekkel és a minimálbér 60%-nak megfelelő bérprémium kifizetését kezdeményezte. Ez a lépés lehetővé tette a helyi szintű szociális párbeszéd megerősödését olyan körülmények között is, amikor hiányzik az ágazati vagy országos szintű koordináció. A harmadik esetben, Veszprém város önkormányzatával a szakszervezetek tárgyaltak az ECEC ágazat bérkiegészítéséről, hogy megoldják a munkaerőhiányt és a különböző típusú szakemberek és szolgáltatók közötti bérkülönbségek okozta ellentmondást. A szakszervezetek ezt a helyzetet új tagok szervezésére is használták. A negyedik esetben, a BDDSZ és a PSZ szakszervezetek sikert értek el munkahelyi szinten a budapesti önkormányzattal folytatott kollektív tárgyalásokon az ECEC szakemberek bérgaranciája terén, annak ellenére, hogy országos szinten ez nem sikerült. Ez az eset az országos és helyi szintű szakszervezeti stratégiák együttes hatásának fontosságára mutat rá, valamint arra, hogy egy országos szintű kudarc esetében a helyi szint még mindig elérheti a kívánt eredményeket. Összességében megállapítható, hogy **a helyi megoldások és jó gyakorlatok a széttagolt politikai döntéshozatal, az összetett szolgáltatási struktúrák és a decentralizált munkaügyi kapcsolatok körülményei között is képesek voltak megadni a kívánt válaszokat a négyféle kihívásra.**